

על ישראלים להיכנס לשטחי הרשות הפלסטינית. מאז תחילת האינתיפאדה לא יכלו עובדי השטח להגיע באופן שוטף למשרדי הארגון בירושלים ולכן החליט "בצלם" לקיים ימי עיון מרוכזים לעובדיו. באוקטובר 2001 התקיימה השתלמות ראשונה. עובדי השטח, שהם תושבי השטחים, קיבלו אישורי כניסה לישראל. לקראת ההשתלמות השנייה, באוקטובר 2002, פנה "בצלם" שוב לרשויות בבקשה להסדיר אישורי כניסה לעובדיו, אולם כניסתו של ע"ד לא אושרה בנימוק יחיד: השב"כ אינו מאשר. "בצלם" פנה למוקד, שפנה לפרקליטות המדינה: לאפשר את השתתפותו של ע"ד בימי העיון. הפרקליטות העבירה את הפנייה לצה"ל, שהשיב כי על סמך מידע מודיעיני חסוי ע"ד הוא פעיל חזית עממית, חשד שע"ד מכחיש מכל וכל: מלבד מעצר קצר על שהייה בלתי חוקית לפני כעשר שנים, ומלבד החרמת מצלמתו עת שוחח עם עיתונאים על הרג אחיינו ב-14 לאוגוסט, כאשר צה"ל כפה על האחייך השתתפות ב"נוהל שכן", ע"ד מעולם לא נעצר או נחקר. ההשתלמות השנייה התקיימה כמתוכנן, ללא ע"ד. לקראת ההשתלמות השלישית, בדצמבר, אסר הצבא על כניסתם לישראל של ע"ד ושני עובדי שטח נוספים. המוקד עתר לבג"ץ בשם ע"ד ו"בצלם", ובמקביל פעל לאישור כניסתם של שני העובדים הנוספים. העתירה נדחתה על-ידי בית המשפט וכניסתם של שני העובדים הנוספים לא אושרה. (תיק 23038)

הטיפול היה על נ"ת לשוב לבית החולים לביקורת תקופתית. לביקורת הראשונה, שנבעה לחודש מאי, לא יכלה נ"ת להגיע שכן חיילי המחסום ביצאה מכפרה לא התירו לאמבולנס לעבור. ביוני, יום הביקורת החדש, נאסר שוב על האמבולנס לעבור. מועד ביקורת חדש נקבע לאוגוסט, שלושה חודשים לאחר המועד המקורי. הוריה של נ"ת פנו למוקד בבקשה להסדיר את יציאתם מהכפר, מעברם בגדה וכניסתם לירושלים. המוקד פנה למינהל האזרחי שאישר לנ"ת ואביה להגיע לבית החולים. בספטמבר, לקראת מועד הביקורת הבא, פנה האב שוב למוקד. שוב הצליח המוקד להשיג את האישורים הנדרשים, אולם מפאת העוצר שהוטל על כפר ג'מאל בימים שקדמו למועד הביקורת, לא יכול היה האב להגיע למת"ק ולקחת אותם. (תיק 18011)

לעתים פניות המוקד לרשויות לא נושאות פרי גם כאשר מדובר בעובדים של ארגון זכויות אדם שמניעת כניסתם לישראל פוגעת בפעילות הארגון - למרות התהדרותה של ישראל בחופש הפעולה המלא אותו היא מעניקה לארגוני זכויות האדם הפועלים בה.⁴⁸

מאז פברואר 2002 משמש ע"ד, עיתונאי תושב טובאס, כעובד שטח של "בצלם". עובדי השטח של "בצלם" מתעדים, כידוע, הפרות ז"א בשטחים והכשרתם היא אבן יסוד בפעילות הארגון. חשיבות פעילותם עלתה עוד מאז נאסר



מחסומים

שונים - מחסומי פתע. המחסומים יצרו משמעות חדשה למושג דרך - לא עוד מדידת המרחק הפיזי של הכביש המוביל ממקום למקום, אלא מספר המחסומים

למעלה מ-300 מחסומים מוצבים ברחבי הגדה המערבית.⁴⁹ חלקם קבועים, בעיקר אלה שבכניסה לישראל ולגושי ההתנחלויות, וחלקם מוצבים במקומות שונים לפרקי זמן

המוצבים לאורכה. כל מחסום יוצר עיכוב של שעות רבות, שבמהלכן חשופים הפלסטינים להשפלות והתעמרויות מצד החיילים ובאין הנחיות ברורות, ההחלטה מי יעבור ומי לא נותרת בידי החיילים במחסום ונעשית לרוב באופן שרירותי.

מחודש מרץ טיפל המוקד בכ-500 פניות של תושבי השטחים ונציגי ארגונים שונים, לאפשר מעברם של מי שעוכבו שעות רבות ולמתן את התנהגות החיילים. פניות המוקד למינהל האזרחי, למת"קים השונים ולחיילים בשטח, הניבו לרוב תוצאות, אך בדרך כלל רק לאחר זמן רב. המוקד המשיך לטפל במקרים בהם ביקש הפונה, גם לאחר שעבר במחסום, לפעול לחקירת המקרה ולהעמדת האחראים לו לדין, או במקרים שהטיפול לא הסתייע.

ני"ג, נכה תושב ירושלים, אשתו ושמונת ילדיו, ניסו לעבר במחסום קלנדיה. אחד החיילים פתח את דלת מכוניתם, לקח את הקביים המשמשים את ני"ג והחל לשחק בהם. בקשותיו של ני"ג להחזיר לו את הקביים לא הועילו ובמשך כשעה המשיך החייל להחזיקם אצלו. רק לאחר התערבות המוקד הוחזרו הקביים לני"ג וניתן לו לעבור במחסום. (תיק ח656)

ב-3 לאוקטובר עוכב במחסום הוארה אמבולנס ובו יולדת, בדרכה לניתוח קיסרי. האמבולנס הגיע למחסום ב-10:20 אך עד ל-10:50 לא הותר מעברו. נהג האמבולנס פנה למוקד. פנייה למינהל האזרחי הביאה למעבר האמבולנס ב-11:00. (תיק ח403)

ב-22 לאוקטובר, אחר הצהריים, נתקבלו במוקד פניות של תושבי ירושלים שעוכבו במחסום קלנדיה, בדרכם חזרה לביתם - המחסום נסגר ונפתח חליפות ומעבר המכוניות והאנשים התנהל באיטיות רבה

שיצרה תורים ארוכים. מאחר שהמחסום אמור להיסגר בשעה 19:00, גבר הלחץ בקרב הממתניים. עם הפנייה הראשונה, ב-17:10, פנה המוקד למינהל האזרחי, שהבטיח כי ניתנה הוראה לחיילי המחסום להעביר את כל תושבי ירושלים לפני סגירתו. אולם עד השעה שבע נותרו עדיין 15 מכוניות ירושלמיות, בהן חולים וילדים, מעבר למחסום. רק בשעה 21:25 התחילו החיילים להעביר את המכוניות, שחלקן המתינו שם יותר מחמש שעות. מעבר כלי הרכב היה איטי ביותר - החיילים חייבו כל נהג לתת להם קופסת סיגריות ומצית. רק אז איפשרו לחצות את המחסום. נהג שסירב, נאסר עליו המעבר ונאמר לו לחכות לבוקר המחרת. אחד מהפונים למוקד אכן סירב, ולמרות מאמצי המוקד, שנמשכו עד חצות הלילה, לא הותר מעברו. בירורי המוקד העלו כי דרישת השוחד מצד החיילים אינה דבר נדיר - יום קודם דרשו החיילים 50 ש"ח מכל נהג ובמקרים אחרים דרשו מזון ושתייה. מאמצי המוקד לשכנע מי מבין הפונים להגיש תלונה עלו בתוהו - כולם חששו מנקמת החיילים אם יתגלה שהתלוננו. (תיק ח464)

ב-21 לאוגוסט בשעה 15:30 לערך הגיעו בני הזוג א' ותינוקם בן תשעת החודשים למחסום קלנדיה, בדרכם חזרה לביתם בכפר עקב. היה זה יום חם והאב, הי"א, ביקש מהאנשים שעמדו לפניו בתור למחסום לעבור לפנייהם. האנשים הסכימו. אחד החיילים ניגש לאב ושאלו מדוע הוא נדחף בתור, לקח את תעודות הזהות של בני הזוג (כפר עקב נמצא בתחום שיפוטה של ירושלים ותושביו תושבי ישראל) והודיע כי לא יוכלו לעבור במחסום ולא יקבלו בחזרה את תעודותיהם.

48. ראו סעיף 588 לדו"ח שהגישה ישראל לוועדה לזכויות האדם של האו"ם.

49. הארץ, 3.11.02, עמ' 34.

בשמש, לא שעו לבקשותיו לשבת בצל ובמשך ארבע השעות בהן ישב כך, חבטו בו והשפילו אותו. פניות להפסקת ההתעללות, שהופנו למשטרה ולמת"ק בבית-אל, לא הועילו, כיוון שאירועים כאלה אינם בתחום סמכותם. אשתו של ה"א הגיעה למוקד ותלונה נשלחה לצה"ל - לחקור את האירוע ולוודא שערכובים והתעמרות מעין אלו לא יישנו. תגובה לא נתקבלה עד ליום כתיבת הדו"ח.

(תיק 22489)

ה"א ענה כי ישבו לסוף התור וביקש את התעודות. החייל קרא אז לחבריו, אחז בצווארו של ה"א ומשך אותו עימו. אשתו שאלה את החיילים מדוע ולאן הם לוקחים את ה"א, אולם אחד מהם דחף אותה והיא נפלה לקרקע עם תינוקה. כשקמה, בעזרת האנשים שסביבה, הודיע החייל שהחזיק בצווארו של בעלה כי כל עוד לא תעזוב את המחסום, לא ישוחרר בעלה. גם לאחר שעזבה אשתו את המחסום, המשיכו החיילים להחזיק בבעל: הושיבו אותו לצדם

מצור

העירוניים ברצועה הן לקבלת שירותים רפואיים, כלכליים וחינוכיים והן מבחינה חברתית ותרבותית וגישתם מהאזור ואליו הוסדרה בהסכם בדבר רצועת עזה ואזור יריחו משנת 1994. ב-12 למאי 2002 הטיל צה"ל מצור על המואסי. טיפול המוקד בפנייה זו במהלך החודשים מאי ויוני תואר בדו"ח הפעילות הקודם.⁵¹ בחודש יולי התברר כי ההקלות שהשיג המוקד במעבר מהאזור ואליו צומצמו וכי המצב מחמיר: אמבולנסים מעוכבים משך שעות, מחקלאים נמנע להשקות את שדותיהם, תיקונם של בורות מים לא מתאפשר, אספקת המזון פוחתת ובקשות כניסה ויציאה המופנות למת"ק אינן מטופלות כלל. שוב פנה המוקד לצה"ל - לקבוע תנאי מעבר שיאפשרו ניהול חיים תקינים. במקביל פעל המוקד להסדיר את יציאתם וכניסתם של הפונים:

ס"ש אושפז ב-13 לאוקטובר בבית החולים האירופי בחאן יונס עקב חולשה קשה. מאז הידרדר מצבו ובסוף החודש היה על ערש דווי. אמו ואחיו, תושבי המואסי, ביקשו להיות לצידי בשעותיו הגורליות. ב-27 לאוקטובר פנה המוקד ללשכת היועץ המשפטי לרצועת עזה. בו ביום הותרה יציאתם.

המצור שמטיל צה"ל מאז שנת 2000 על רבים מהיישובים הפלסטיניים בשטחים, מושג באמצעות הקמת מחסומים סביבם: פיזיים - תעלות, קוביות בטון, ערימות עפר וגדרות ומאוישים - בטנקים ובנגמ"שים. לעתים לא מותיר צה"ל אף לא כביש גישה אחד פתוח ליישוב הנצור, בניגוד להתחייבותו בפני בג"ץ.⁵⁰ כלי רכב לא יכולים לעבור את המחסומים הפיזיים ומעוכבים במחסומים המאוישים, שלעתים אסור המעבר בהם משך ימים. חציית חלק מהמחסומים הפיזיים ברגל אפשרית, אך תוך מאמצים קשים וסיכון חיים, אם סויר צבאי עובר במקום. במהלך השנה האחרונה הוחרף המצב: המצור הוטל על יישובים נוספים והתהדק באלו שעליהם כבר הוטל בעבר. פגיעתו של המצור קשה יותר ביישובים קטנים, התלויים ביישובים אחרים לאספקת שירותים חיוניים. באין רופא, בית ספר, מקורות תעסוקה או מחסני מזון - משתק המצור את מהלך חייהם של התושבים.

אזור המואסי, בו מתגוררים כ-8,500 פלסטיניים, הוא מובלעת פלסטינית בדרום רצועת עזה המוקפת בהתנחלויות של גוש קטיף. תושבי המואסי תלויים במרכזים